

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Päätöksiä turvallisuudesta

Turvallisuus osaksi kunnan
sähköistä hyvinvointikertomusta

SISÄMINISTERIÖN JULKAISU 15/2014

Sisäinen turvallisuus

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Työryhmä, Päälikkö Tarja Mankkinen, SM, puheenjohtaja Erikoissuunnittelija Kia Vertio SM sihteeri (28.9.2013 asti), ylitarkastaja Ari Evwaraye SM sihteeri (29.9.2013-), korkeakouluharjoittelija Jaakko Pesonen SM		Julkaisun laji Raportti	
		Toimeksiantaja Sisäministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 19.6.2013 SM021:00/2013	
Julkaisun nimi Turvallisuus osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta			
Julkaisun osat Raportti, liite			
Tiivistelmä Sähköinen hyvinvointikertomus tukee kunnissa tehtävää päätöksentekoa ja on tärkeä osa kunnan strategista toiminnan ja talouden suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Sähköinen hyvinvointikertomus on tällä hetkellä käytössä yli 200 kunnassa. Turvallisuussuunnitelmia on tehty lähes kaikissa kunnissa. Turvallisuussuunnitelmat tehdään yhteistyössä eri viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa, ja työn tavoitteena on päättää yhteisestä toiminnasta kuntalaisten arjen turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen parantamiseksi. Raportti sisältää esitykset siitä, miten turvallisuussuunnitelma tulisi kunnissa liittää osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta. Esitykset perustuvat siihen, että näin toimimalla turvallisuutta koskevat päätökset tulisivat osaksi kunnan strategiaa sekä toiminnan ja talouden suunnittelua. On yleisesti tiedossa, että pääsääntöisesti suunnitelmista johtavat käytäntöön vain ne asiat, jotka sisältyvät kunnan strategiaan ja joista on tehty asianmukaiset päätökset. Raportissa on todettu, että on tärkeää että myös muut turvallisuussuunnitteluun osallistuvat tahot, esimerkiksi poliisi, alueellinen pelastuslaitos sekä muut toimijat liittävätkä turvallisuussuunnittelussa päätetyt tavoitteet ja toimet osaksi toiminnan suunnittelua ja päätöksentekoa. Raportti sisältää esityksen sähköiseen hyvinvointikertomukseen liitettävistä turvallisuutta kuvaavista mittareista ja tunnusluvuista. Osa mittareista on valtakunnallisesti saatavilla olevia mittareita, osa niin sanottuja vinkkimittareita, jotka eivät ole saatavilla automaattisesti eivätkä myöskään aina kaikissa kunnissa. Raportti sisältää yhteensä kahdeksan esitystä siitä, miten turvallisuussuunnitelma tulisi liittää osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta. Raportti oli laajalla lausuntokierroksella. Lausuntoja tuli yhteensä 111. Pääosa lausunnonantajista oli kuntia, lisäksi asiasta lausuiivat muun muassa ministeriöt, Poliisihallitus, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos sekä eräät järjestöt. Lähes poikkeuksetta kaikissa lausunnoissa kannatettiin työryhmän ehdotuksia. Lausuntojen johdosta raporttiin tehtiin eräitä tarkistuksia, jotka hyväksyttiin turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmän kokouksessa 3.12.2014.			
Avainsanat (asiasanat) Turvallisuus, yhteistyö, onnettomuudet, rikokset			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-967-8 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäministeriön julkaisu 15/2014		ISSN 2341-8524	ISBN 978-952-491-966-1
Kokonaissivumäärä 29	Kieli suomi	Hinta 20,00 € + alv	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Sisäministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation	
Arbetsgruppen:		Rapport	
Chef Tarja Mankkinen, IM, ordförande		Uppdragsgivare	
Specialplanerare Kia Vertio, IM, sekreterare (t.o.m. 28.9.2013), överinspektör Ari Evwaraye, IM, sekreterare (fr.o.m. 29.9.2013), högskolepraktikant Jaakko Pesonen		Inrikesministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet	
		19.6.2013 SM021:00/2013	
Publikation (även den finska titeln)			
Säkerheten till en del av den elektroniska välfärdsberättelsen (Turvallisuus osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta)			
Publikationens delar			
Rapport, bilagor			
Referat			
<p>Den elektroniska välfärdsberättelsen stödjer det beslutsfattande som görs i kommunerna och är en viktig del av planeringen, genomförandet och utvärderingen av kommunens strategiska verksamhet och ekonomi. Den elektroniska välfärdsberättelsen är för närvarande i bruk i över 200 kommuner. I så gott som alla kommuner har en säkerhetsplan utfärdats. Säkerhetsplanerna utfärdas i samarbete mellan olika myndigheter, organisationer och näringslivet, och målet med arbetet är att fatta beslut om gemensamma åtgärder för att förbättra kommuninvånarnas säkerhet i vardagen och deras trygghetskänsla.</p>			
<p>Rapporten innehåller förslag om hur man i kommunerna kan göra säkerhetsplanen till en del av den elektroniska välfärdsberättelsen. Förslagen baserar sig på att besluten gällande säkerhet på så sätt blir en del av kommunens strategi samt planeringen av verksamheten och ekonomin. Det är allmänt känt att det ofta är endast de ärenden som ingår i kommunens strategi och för vilka har fattats behöriga beslut som framskrider från planer till praktisk tillämpning.</p>			
<p>I rapporten konstateras det att det är viktigt att även de andra myndigheter och organ som deltar i säkerhetsplaneringen, t.ex. polisen, det regionala räddningsverket och andra aktörer, i planeringen av sin verksamhet och i sitt beslutsfattande tar in de mål och åtgärder som de beslutat om i säkerhetsplaneringen.</p>			
<p>Rapporten innehåller ett förslag till mätkriterier och nyckeltal som beskriver säkerheten och som kan fogas till den elektroniska välfärdsberättelsen. En del av mätkriterierna är sådana mått som är tillgängliga på det riksomfattande planet, medan en del är ett slags indikatorer som inte finns automatiskt tillgängliga och inte alltid heller kan tas fram i alla kommuner.</p>			
<p>Rapporten innehåller sammanlagt åtta förslag om hur säkerhetsplaneringen kan göras till en del av den elektroniska välfärdsberättelsen.</p>			
<p>Rapporten sändes på omfattande remiss. Sammanlagt mottogs 111 utlåtanden. Största delen mottogs från kommuner. Även ministerier, Polisstyrelsen, institutet för hälsa och välfärd och vissa organisationer sände utlåtanden. Arbetsgruppens förslag fick understöd i nästan alla utlåtanden. Utlåtandena föranledde några ändringar i rapporten. Ändringarna godkändes i styrnings- och uppföljningsgruppen för säkerhetsplaneringens möte 3.12.2014.</p>			
Nyckelord			
Säkerhet, samarbete, olyckor, brott			
Övriga uppgifter			
Elektronisk version ISBN 978-952-491-967-8 (PDF), adress www.intermin.fi/publikationer			
Seriens namn och nummer		ISSN	ISBN
Inrikesministeriets publikation 15/2014		2341-8524	978-952-491-966-1
Sidoantal	Språk	Pris	Sekretessgrad
29	finska	20,00 € + moms	offentlig
Distribution		Förläggare/utgivare	
Inrikesministeriet		Inrikesministeriet	

Päätöksiä turvallisuudesta

Tämä raportti sisältää esityksen siitä, miten turvallisuussuunnitelma tulisi kunnissa liittää osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta. Esitys perustuu siihen, että näin toimimalla turvallisuutta koskevat päätökset tulisivat osaksi kunnan strategiaa sekä toiminnan ja talouden suunnittelua. On yleisesti tiedossa, että pääsääntöisesti suunnitelmista käytäntöön johtavat vain ne asiat, jotka sisältyvät kunnan strategiaan ja joista on tehty asianmukaiset päätökset.

Eri viranomaiset, yritykset, järjestöt ja yksittäiset ihmiset tekevät päivittäin osana työtään päätöksiä, jotka vaikuttavat yhteiskunnan ja meidän jokaisen turvallisuuteen. Kunnan eri viranomaisten tekemät terveydenhuolto, sosiaalipalveluja, opetuksen järjestämistä ja muita palveluja koskevat päätökset vaikuttavat suuresti siihen, miten turvallinen kunta on nyt ja tulevaisuudessa ja miten turvallisiksi kuntalaiset sen kokevat. Pankin päätökset siitä, mihin pankkiautomaatit sijoitetaan, voivat lisätä tai heikentää erityisesti ikääntyneen väestön turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Ihmiset itse tekevät päätöksiä ja valintoja, jotka vaikuttavat suoraan heidän ja heidän läheistensä turvallisuuteen. Nämä voivat olla pieneltä tuntuvia päätöksiä, kuten riskinottoa liikenteessä tai muutaman oluen juomista vielä sen jälkeen, kun on ajatellut, että olisi jo aika lähteä kotiin. Joskus näillä pienillä valinnoilla voi olla ikäviä seurauksia.

Turvallisuusviranomaisten tehtävät on määritelty laissa. Osa näistä tehtävistä on sellaisia, että ne hoituvat oman organisaation sisällä, omilla resursseilla. Osan hoitaminen vaatii yhteistyötä muiden kanssa. Nämä voivat olla muita viranomaisia tai järjestöjä. Myös elinkeinoelämän kanssa tehtävän turvallisuusyhteistyön merkitys on kasvanut.

Yhteistyö ei yksin riitä, lisäksi tarvitaan päätöksiä ja päätösten tehokasta toimeenpanoa. Paikallista turvallisuussuunnittelua on tehty jo viidentoista vuoden ajan lähes kaikilla alueilla Suomessa. Turvallisuussuunnittelun tarkoituksena on ennalta ehkäistä turvallisuusongelmia sekä tarttua ja saada hoidettua sellaiset turvallisuuteen liittyvät ongelmat, jotka vaativat monen toimijan yhtä aikaista työtä. Näitä yhteistyötä vaativia turvallisuustöitä voivat olla esimerkiksi ratkaisujen löytäminen häiriökäyttäytymiseen ja julkisten paikkojen turvattomuuteen tai turvattomaksi kokemiseen, onnettomuuksien ja tapaturmien ennalta ehkäisy, rikosten ehkäisy paikallisin keinoin sekä kuntalaisten turvallisuuden tunteeseen liittyvä seikat. Turvallisuussuunnitteluun liittyvä ammattitaito ja kyky löytää paikallisesti koettuihin ongelmiin ratkaisuja on lisääntynyt sitä mukaa, kun työtä on tehty ja kokemuksia on kertynyt. Ongelmana on edelleen se, että hyvä suunnittelu ei aina johda päätöksentekoon ja sitä kautta käytännön toimintaan. Turvallisuussuunnitelma jää edelleen liian usein sen valmistelun ulkopuolelle, jossa päätöksiä toiminnan ja resurssien suuntaamisesta tehdään.

Työryhmän esitysten lähtökohtana on, että suunnittelua tarvitaan, mutta sen ei tule olla itsetarkoitus. Hyvä toiminta edellyttää hyvää suunnittelua. Suunnittelusta tulee edetä toimeenpanoon. Kuntien, kuten monen muunkin viranomaisen ongelmana on työskentelyn painottuminen suunnitteluun, minkä johdosta toimeenpanosta ei aina voida huolehtia riittävästi. Suunnittelua tulisi kehittää niin, että asioita tarkastellaan enemmän palvelun käyttäjän näkökulmasta ja laajempina kokonaisuuksina.

Viranomaisten organisaatorakenteet eivät saisi olla kansalaisten kannalta tärkeiden palvelujen ja toimintojen suunnittelua ohjaava tekijä. Tällä hetkellä pienessäkin kunnassa voi olla jopa 60 erilaista suunnitelmaa ja ohjelmaa, joiden toimeenpano jää valitettavan vähäiseksi.

Resurssien oikean suuntaamisen ja tehokkaan käytön kannalta on olennaista, että turvallisuutta koskevat päätökset perustuvat tietoon, jota esimerkiksi tunnusluvut ja mittarit tuottavat. Sähköiseen hyvinvointikertomukseen sisältyy varsin paljon tunnuslukuja ja mittareita, jotka ovat hyödyllisiä turvallisuutta koskevien päätösten valmistelussa ja suunnittelussa. Hyvinvointia kuvaavat mittarit ovat usein turvallisuuden tulevaa kehitystä ennakoivia mittareita.

Tässä raportissa ei ole käsitelty sitä, miten muiden turvallisuustyöhön ja -suunnitteluun osallistuvien toimijoiden, kuten poliisin ja pelastustoimen, osalta huolehditaan siitä, että paikallisessa turvallisuusyhteistyössä ja -suunnittelussa valmistellut asiat tulevat osaksi näiden organisaatioiden päätöksentekoa ja toiminnan ja talouden suunnittelua. Näiden organisaatioiden johtamisesta ja ohjauksesta vastaavat tahot huolehtivat tähän liittyvästä ohjeistuksesta ja määräyksistä.

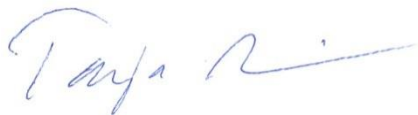
Paikallisen turvallisuusyhteistyön ja -suunnittelun merkitys tulee lisääntymään. Hallinnollisia rakenteita yksinkertaistetaan, selkeytetään ja tehdään taloudellisesti tehokkaammiksi, minkä johdosta hallinnolliset alueet tulevat suuremmiksi. Perinteinen henkilökohtaisiin suhteisiin perustuva yhteistyö ja sopiminen eivät enää riitä, eikä tämä toimintamalli myöskään täytä avoimelle ja läpinäkyvälle hallinnolle asetettuja vaatimuksia.

Turvallisuusyhteistyön tulee olla suunnitelmallista, johdettua ja avointa. Näin sekä kuntalaiset että myös turvallisuusyhteistyöhön osallistuvat toimijat tietävät, mitä on päätetty yhdessä tehdä ja millaisia parannuksia kuntalaisen arkeen tästä työstä on odotettavissa. Suunnitelmallinen yhteistyö tehostaa resurssien käyttöä ja oikeaa suuntaamista. Paikallinen turvallisuusyhteistyö ja -suunnittelu on parhaimmillaan tärkeä paikallisen vaikuttamisen keino.

Työryhmä kiittää kaikkia niitä asiantuntijoita, jotka ovat osallistuneet työryhmän työhön. Työryhmän valmisteleva aineisto ja esitykset ovat olleet nähtävillä sisäministeriön verkkosivuilla (www.intermin.fi) ja niihin on voinut antaa palautetta verkkosivun kautta. Raportti käsiteltiin työskentelyn ohjausryhmänä toimivalle turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmälle 12.5.2014.

Työryhmä luovuttaa Suomen Kuntaliitolle esityksensä siitä, miten turvallisuussuunnitelma tulisi liittää osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta.

Helsingissä 13.6.2014

Tarja Mankkinen, puheenjohtaja
Sisäministeriö

Pelastusylitarkastaja Seppo Lehto
Lapin aluehallintovirasto

Erityisasiantuntija Anne Sormunen
Suomen Kuntaliitto

Projektipäällikkö Seppo Suorsa
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Ylitarkastaja Timo Tiainen
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Neuvotteleva virkamies Merja Söderholm
Sosiaali- ja terveysministeriö

Kehittämispäällikkö Anne Lounamaa
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Erikoissuunnittelija Markus Alanko
Oikeusministeriö

Neuvotteleva virkamies Esa Käyhkö
Sisäministeriö

Erikoissuunnittelija Kia Vertio, siht.
Sisäministeriö (28.9.2013 asti)

Ylitarkastaja Ari Evwaraye, siht.
Sisäministeriö (29.9.2013 lähtien)

Sisällys

Johdanto.....	5
1 Työryhmän tehtävänanto ja työskentely	6
2 Mitä on turvallisuussuunnittelu	7
3 Mikä on sähköinen hyvinvointikertomus	9
3.1 Sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttö	11
4 Turvallisuustyö ja -suunnitelma osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta	12
5 Turvallisuuden tilaa ja kehitystä kuvaavat mittarit.....	13
5.1 Valtakunnalliset mittarit	14
5.1.1 Toteutuneet turvallisuusongelmat	14
5.1.2 Turvallisuusongelmia ennakoivat indikaattorit	16
5.2 Vinkkimittarit	17
5.2.1 Toteutuneet turvallisuusongelmat	17
5.2.2 Turvallisuuden tunne.....	18
5.2.3 Ennaltaehkäisevän turvallisuustyön mittaaminen	19
6 Turvallisuussuunnitelma sähköisessä hyvinvointikertomuksessa – malleja turvallisuussuunnittelulle	20
7 Yhteenveto – työryhmän esitykset ja suositukset	21

Liitteet

Liite 1: Kuvaus turvallisuustoimenpiteiden toteuttamisprosessista hyödynnettäessä sähköistä hyvinvointikertomusta

Johdanto

Sisäasiainministeriö asetti 19.6.2012 työryhmän laatimaan esityksen asioista, joita tulisi ottaa huomioon sähköisen hyvinvointikertomuksen kehittämisessä, jotta sitä voidaan käyttää tehokkaasti työvälineenä kunnan turvallisuussuunnittelussa ja -yhteistyössä.

Sähköinen hyvinvointikertomus on kunnan johtamisen työkalu, joka perustuu tiedolla johtamiseen. Hyvinvointikertomus on käytössä kunnissa laajasti ja siinä tarkastellaan kunnan väestön ja väestöryhmien tarpeita poikkihallinnollisesti. Myös turvallisuussuunnittelun ja -suunnitelman tarkoituksena on tarkastella kunnan eri väestöryhmien turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ja päättää tämän tiedon pohjalta tarvittavista toimista. Turvallisuusyhteistyössä ja -suunnittelussa alueen turvallisuusongelmia pyritään ratkaisemaan ja ennaltaehkäisemään sektorirajat ylittävällä toiminnalla. Turvallisuussuunnittelu ei ole kunnille lakisääteistä toimintaa, mutta käytännössä kunta ja kunnalliset palvelut ovat kuntalaiselle ensisijaisia arjen turvallisuuden tekijöitä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tuoreen tutkimuksen mukaan palvelut koetaan riittäviksi niissä kunnissa, joissa tehdään yhteistyötä eri viranomaisten välillä¹. Kuntalaisten saamien palvelujen kannalta ei ole siten yhdentekevää, miten paljon virkamiehet tekevät keskenään yhteistyötä ja onko heillä ammattitaitoa hyödyntää myös järjestöjen tuottamia palveluja sekä muuta järjestötoimintaa.

Turvallisuussuunnittelun eräänä haasteena on ollut, että se on joissakin kunnissa kiinnittynyt huonosti päätöksentekoon. Tämä on hankaloittanut yhdessä sovittujen tavoitteiden toteuttamista. Sähköinen hyvinvointikertomus on osa kunnallista päätöksentekoa. Se toteuttaa kunnan strategiaa ja ohjaa toiminnan ja talouden suunnittelua. Sisällyttämällä turvallisuutta kuvaavia mittareita, tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvointikertomukseen edistetään kuntalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Nämä kaksi tärkeää seikkaa liittyvät kiinteästi yhteen, koska korkea hyvinvoinnin tasoa ei voi olla ilman korkeaa turvallisuuden tasoa eikä korkeaa turvallisuuden tasoa voi olla ilman hyvinvointia.

Tietoon perustuva ja eri toimijoiden resursseja yhdistävä ja yhteisesti suunniteltu toiminta on taloudellisesti kannattavaa. Sillä voidaan välttää päällekkäisyyksiä ja ennaltaehkäistä sellaisia turvallisuusongelmia, joiden hoitaminen on usein ennaltaehkäisyä kalliimpaa ja vaikeampaa. Sähköisen hyvinvointikertomuksen merkitys tulee kasvamaan. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystalouden rakennemuutos tarkoittanee sitä, että yksittäisillä kunnilla on nykymalliin verrattuna erilainen suhde sosiaali- ja terveystaloudensa tuottamiseen sekä niiden turvallisuutta edistäviin osiin. Tällöin kuntalaisten kannalta on entistä tärkeämpää, että kunta seuraa turvallisuuteen liittyvien asioiden kehitystä ja vaikuttaa niihin oikeasuuntaisesti.

Työryhmä esittää, että Suomen Kuntaliiton ylläpitämän sähköisen hyvinvointikertomuksen valmistelussa otetaan huomioon raportin ehdotukset. Tämän mukaisesti sähköiseen hyvinvointikertomukseen tulisi liittää sellaiset mittarit ja muut edellytykset, että yllä kuvattu ennalta estävän turvallisuustyön kehittäminen on

¹ Perälä Marja-Leena, Halme Nina, Nykänen Sirpa, Työryhmä. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteen sovittava johtaminen. 2013.

mahdollista. On kuitenkin kunnan päätöksenteosta ja omasta toiminnasta kiinni, missä laajuudessa ja miten tehokkaasti työvälineen tuomat edut voidaan hyödyntää.

1 Työryhmän tehtävänanto ja työskentely

Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys siitä,

- mitä turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta kuvaavia tekijöitä ja indikaattoreita tulisi sisällyttää sähköiseen hyvinvointikertomukseen, sekä
- laatia kuvaus perusteluineen siitä, mitkä hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät indikaattorit ovat ennalta ehkäisevän turvallisuustyön kannalta keskeisiä.

Lisäksi työryhmän tuli laatia malliehdotus siitä,

- millainen turvallisuutta koskeva osuus sähköisessä hyvinvointikertomuksessa voisi olla ottaen huomioon jo laaditut sähköiset hyvinvointikertomukset, sekä ehdotus siitä,
- miten aluehallintovirastot voisivat hyödyntää sähköistä hyvinvointikertomusta alueellisessa turvallisuustyössä ja paikallisen turvallisuustyön edistämisessä.

Työryhmän toimikausi päättyi 31.5.2014. Toimikautensa aikana työryhmä kokoontui viisi kertaa. Näihin sisältyi kaksi kehittämispäivää, joissa hyödynnettiin myös ulkopuolisia asiantuntijoita. Työryhmä työskenteli kirjallisesti kokousten välillä.

Työryhmän puheenjohtajana toimi sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö Tarja Mankkinen sisäministeriöstä. Työryhmän jäseninä toimivat pelastusylitarkastaja Seppo Lehto Lapin aluehallintovirastosta, erityisasiantuntija Anne Sormunen Kuntaliitosta, projektipäällikkö Seppo Suorsa Pohjois-Suomen aluehallintovirastosta, ylitarkastaja Timo Tiainen Itä-Suomen aluehallintovirastosta, neuvotteleva virkamies Merja Söderholm sosiaali- ja terveysministeriöstä, kehittämisspäällikkö Anne Lounamaa Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselta, neuvotteleva virkamies Esa Käyhkö sisäministeriöstä sekä erikoissuunnittelija Markus Alanko oikeusministeriöstä. Työryhmän sihteereinä ovat toimineet ylitarkastaja Ari Evwaraye ja erikoissuunnittelija Kia Vertio sisäministeriöstä. Lisäksi työryhmän työskentelyyn ovat ulkopuolisina asiantuntijoina osallistuneet poliisitarkastaja Pekka Heikkinen Poliisihallituksesta, ylitarkastaja Maija Peltokangas sisäministeriöstä, projektipäällikkö Sanna Salmela Terveempi Pohjois-Suomi 2 -hankkeesta sekä kehittämisyksikön päällikkö Jaakko Pekki ja erikoissuunnittelija Tommi Karlsson Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokselta.

2 Mitä on turvallisuussuunnittelu

Se, mitä ymmärrämme turvallisuudella, on muuttunut viime vuosikymmenten aikana. Aiemmin turvallisuus määriteltiin ennen muuta kontrollina ja järjestyksen ylläpitämisenä, mikä on yksi valtion perustehtävistä. Tässä turvallisuudessa perinteisillä turvallisuusviranomaisilla, kuten puolustusvoimilla ja poliisilla, on keskeinen tehtävä.

Nykyaikaisessa hyvinvointivaltiossa turvallisuus käsitetään laajemmin. Kontrolliturvallisuuden rinnalla voidaankin puhua ”hyvinvointiturvallisuudesta”. Tällä tarkoitetaan ennalta ehkäisevää turvallisuustyötä ja muita menettelyjä, joilla vaikutetaan siihen, että turvallisuusriskit ja -uhkat toteutuisivat mahdollisimman harvoin. Lisäksi hyvinvointiturvallisuuteen sisältyy korkea turvallisuuden tunne eri väestöryhmissä. Hyvinvointiturvallisuudella on tärkeä merkitys yhteiskunnan toimivuuden ja arjen sujuvuuden kannalta. Hyvinvointiturvallisuuteen vaikuttavat viranomaiset laajasti, järjestöt, elinkeinoelämä ja myös ihmiset itse.

Turvallisuussuunnittelu käynnistyi vuonna 1999 Turvallisuustalkoot -päätöksellä, ja sitä on kehitetty eteenpäin osana valtioneuvoston tekemiä periaatepäätöksiä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta (2004, 2008, 2012). Turvallisuussuunnittelun tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Sitä toteutetaan eri viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän välisenä laajana, konkreettiseen toimintaan tähtäävänä yhteistyönä. Tavoitteena on yhdensuuntainen ja yhteisesti ajoitettu turvallisuutta parantava toiminta, jossa eri tavoitteet ja yhteiset tavoitteet tukevat toisiaan.

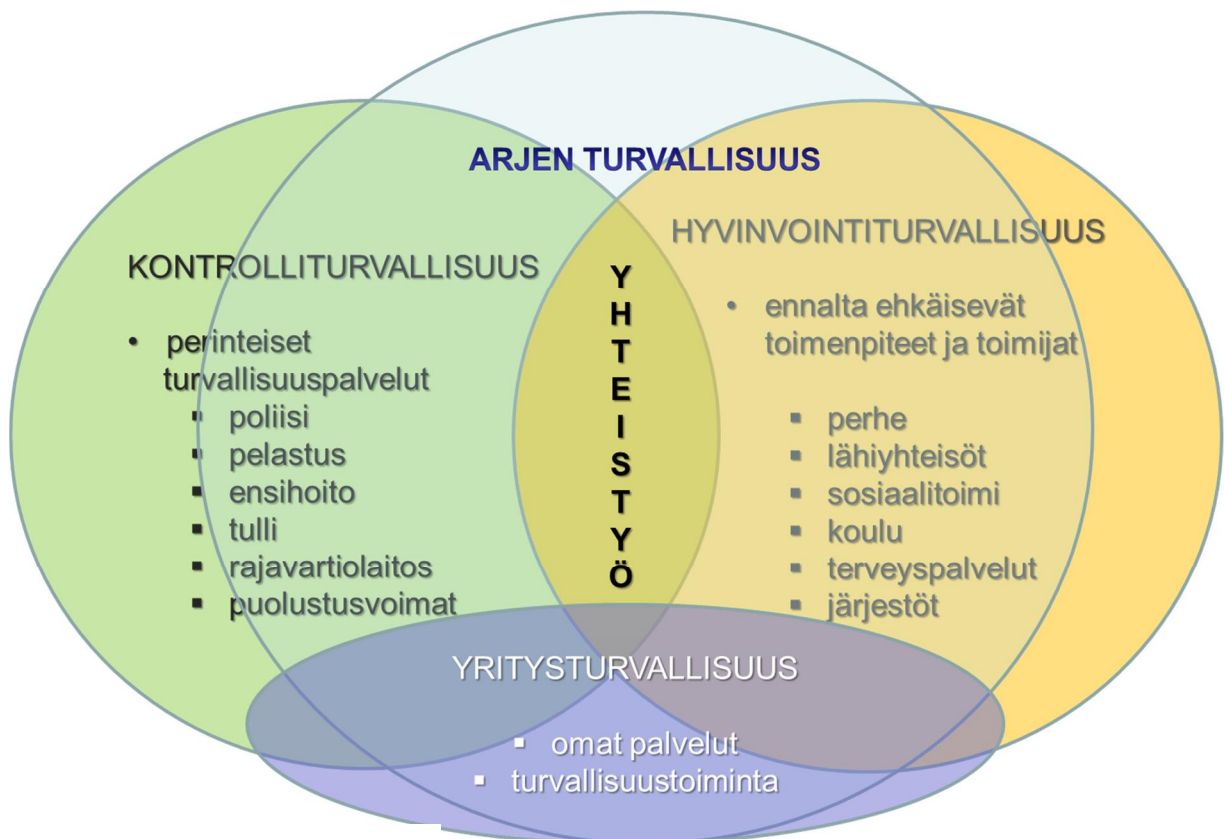
Sisäisen turvallisuuden ohjelman alueellisilla toimeenpanosuunnitelmilla, jotka otettiin käyttöön vuoden 2012 ohjelmassa, on pyritty lisäämään kuntien edellytyksiä ja aktiivisuutta paikallisten turvallisuussuunnitelmien laatimisessa, päivittämisessä ja toimeenpanossa.

Turvallisuussuunnittelussa päätettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden käytännön toimeenpanon kannalta on tärkeää, että ne liitetään osaksi työhön osallistuvien viranomaisten ja muiden tahojen strategioita, toimintasuunnitelmia ja päätöksentekoa. Turvallisuussuunnitelmat kattavat lähes koko maan. Ne eivät kuitenkaan läheskään aina vaikuta kuntalaisten turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen toivotulla tavalla. Niiden toimeenpano jää usein vaatimattomaksi, koska niillä ei ole yhteyttä päätöksentekoon ja toiminnan ohjaukseen.

Turvallisuussuunnitelmia on laadittu maakunnallisena kokonaisuutena, useamman kunnan yhteistyönä, kunnan alueen, kaupunginosan tai kylän kattavana turvallisuussuunnitelmana. Turvallisuussuunnittelua ja siihen liittyvää yhteistyötä johtavat useimmiten kunnan edustajat. Turvallisuussuunnitelmaa ohjaa valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden ohjelmasta, mutta sen lähtökohtana on aina paikallinen tilanne ja tarpeet. Turvallisuussuunnitelman perustan muodostaa tilasto- ja muun tiedon pohjalta laadittu analyysi, josta johdetaan tarvittavat toimenpiteet. Toimenpiteet asetetaan tärkeysjärjestykseen ja niiden toimeenpanon aikataulusta ja vastuista päätetään. Toimenpiteiden toteutumista seurataan ja siitä raportoidaan työhön osallistuville, päätöksentekijöille ja kuntalaisille.

Turvallisuusyhteistyö ja sen perusteella laaditun turvallisuussuunnitelman keskeinen tavoite on liittää turvallisuusongelmia ennalta ehkäisevä työ eli "hyvinvointiturvallisuus" ja järjestystä ja turvallisuutta ylläpitävä "kontrolliturvallisuus" yhteen niin, että niiden välisen yhteistyön seurauksena arjen turvallisuus paranee.

Turvallisuussuunnittelun hyöty elinkeinoelämälle näkyy kilpailukyvyn lisääntymisenä ja halvempaa kulurakenteena - toiminnan edellyttämä turvallisuus on halvempaa. Turvallisuussuunnittelulla paikalliset yritykset, kauppakeskukset ja yritysten yhteenliittymät, kuten kauppakamarit ja muut yhdistykset, voivat vaikuttaa toimialaansa tai toimipaikkaansa kohdistuviin turvallisuusuuhkiin. Tekemällä yhteistyötä viranomaisten ja esimerkiksi järjestöjen kanssa turvallisuustoimenpiteet tulevat halvemmaksi kuin jos yritykset itse toteuttaisivat tarvittavat toimenpiteet. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimus "Kauppa ja teollisuus rikosten kohteena" (2010) osoitti, että yrityksen toimintaympäristön turvallisuus vaikuttaa yritykseen kohdistuvien rikosten määrään. Esimerkiksi jos turvallisuustyöllä pystytään tehokkaasti vähentämään alkoholihaittoja ja häiriökäyttäytymistä, paranee myös yritysten turvallisuus. Kansainvälisten tutkimusten mukaan yritysten turvallisuustoiminta puolestaan lisää lähiympäristön turvallisuutta.

Kuva 1. Arjen turvallisuus

Kuvassa 1 on esitetty, miten arjen turvallisuus muodostuu. Kuvassa oleva jaottelu ei kuvasta organisaatioiden toimintaa kokonaisuudessaan vaan osaa niiden tehtävistä ja palveluista. Esimerkiksi suuri osa pelastuslaitosten työstä on ennalta ehkäisevää toimintaa, vaikka suuren yleisön mielessä pelastuslaitos ennen kaikkea sammuttaa

tulipaloja ja hoitaa onnettomuuksia². Kunnan asukkaille on tärkeää, että heillä on hädän hetkellä saatavilla oikea-aikaisia palveluja. Asukkaiden vahva sosiaalinen turvallisuus ja turvallisuuden tunne ovat myös tärkeitä. Rikoksen uhriksi joutumisen todennäköisyys on pienempi sosiaalisesti vahvoissa yhteisöissä. Elinkeinoelämän tuottamat palvelut vaikuttavat ihmisten turvallisuuden tunteeseen yhä enemmän, koska palveluja on yksityistetty laajasti. Yritykset vastaavat siitä, että ihmiset saavat polttoainetta pumpuista, ruokaa kaupasta ja muita tuotteita sekä palveluita.

Paikallisella tasolla turvallisuussuunnittelu ja varautuminen sekä valmiussuunnittelu ovat usein samojen henkilöiden vastuulla, toisin kuin kansallisella tasolla. Valmiussuunnittelu on lakisääteistä toimintaa, johon julkishallinnon toimijat, mukaan lukien kunnat, ovat velvoitettuja. Valmiussuunnittelulla pyritään takaamaan se, että erilaisissa häiriötilanteissa yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeiset viranomais- ja muut palvelut toimivat mahdollisimman hyvin ja että yhteisö palautuisi häiriöstä mahdollisimman nopeasti. Kunnat ovat keskeisessä roolissa varautumisessa, koska merkittävä osa julkisista palveluista, joita häiriötilanteessa voi tarvita, ovat kunnan järjestämisvastuulla. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta (2010) on kuvattu erilaisia häiriötilanteita, joihin myös kuntien tulisi varautua. Turvallisuussuunnittelu ja ennaltaehkäisevä turvallisuusyhteistyö edistävät varautumista, sillä jokapäiväinen yhteistyö edistää yhteistyötä häiriötilanteissa. Ennalta ehkäisevä turvallisuusyhteistyö on jatkuvaa yhteistoimintaa arjessa. Työssä syntyy verkostoja ja yhteistoimintamalleja, jotka ovat hyödyllisiä harvinaisemmissa, varautumisen piiriin kuuluvissa häiriötilanteissa.

Tässä raportissa ei oteta kantaa siihen, miten varautuminen tulisi kunnassa järjestää tai siihen, miten valmiussuunnittelu liittyy sähköiseen hyvinvointikertomukseen. Hyvinvointikertomukseen esitetään kuitenkin sisällytettäväksi vinkkimittariksi kunnan itsearviointiin perustuva jatkuvuudenhallinnan kypsyystason mittari. Tämä mittari on saatavilla kunnissa, jotka ovat liittyneet Huoltovarmuuskeskuksen Huovi-järjestelmään. Mittarin avulla kunta voi niin halutessaan tehdä ainakin osan varautumistyöstä osana kokonaisvaltaista toiminnan ja talouden suunnittelua, johon sähköinen hyvinvointikertomus liittyy.

3 Mikä on sähköinen hyvinvointikertomus

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 12 § edellyttää, että kunta valmistelee kerran valtuustokaudessa hyvinvointikertomuksen, jolla seurataan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin.

Hyvinvointikertomuksen voi tehdä sähköisenä Suomen Kuntaliiton ylläpitämällä sähköinen hyvinvointikertomus -työvälineellä. Sähköisessä hyvinvointikertomusasiakirjassa valtakunnallisesti saatavissa olevat hyvinvointi-

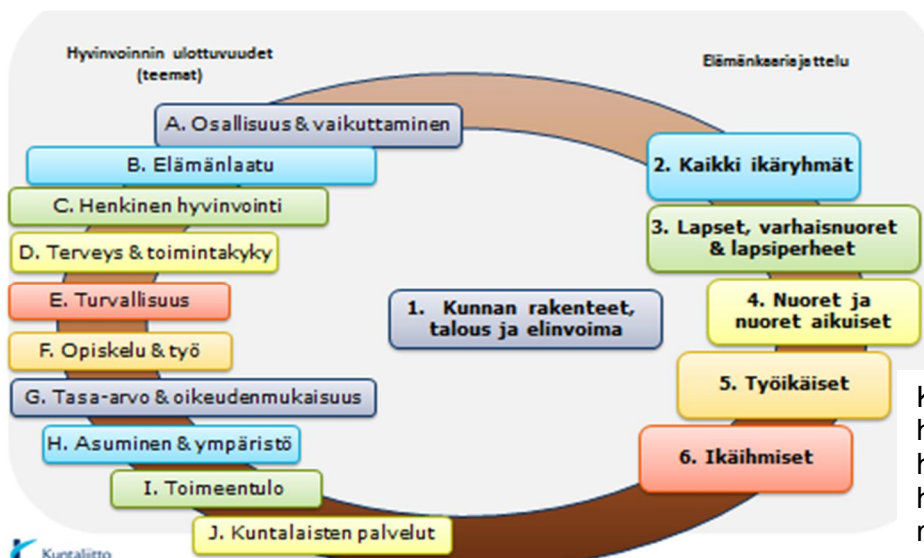
² Pelastustoimen tilinpäätös – hankkeen mukaan vuosina 2010–2011 pelastustoimen suurimmat tehtäväryhmät olivat erilaiset tarkastus- ja varmistustehtävät (n. 31 %) ja ensivastetehtävät (n. 25 %). Tulipaloihin liittyviä tehtäviä oli hieman alle 14%.

indikaattorit on valmiiksi integroitu osaksi hyvinvointikertomusta. Työväline tukee eri hallinnonalojen asiantuntijoiden yhteistä työskentelyä sekä päättäjien mahdollisuutta hyödyntää hyvinvointikertomusta. Se on ensisijaisesti kehitetty kuntien käyttöön, mutta sitä ovat käyttäneet ja hyödyntäneet myös muut toimijat kuten maakuntaliitot, aluehallintovirastot ja sairaanhoitopiirit.

Sähköinen hyvinvointikertomus tukee ensisijaisesti kunnissa tehtävää päätöksentekoa. Se on tärkeä osa kunnan strategista toiminnan ja talouden suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Kunnissa toteuttavat asiat on kuvattu kuntastrategiassa, johon puolestaan toiminnan ja talouden suunnitelma perustuu. Hyvinvointikertomus täsmentää kuntastrategian ja toiminnan ja talouden suunnitelmaa tuoden siihen kuntalaisen hyvinvoinnin edistämistä koskevia näkökulmia. Siinä voidaan kuvata tarkemmin kunnan toiminnan painopistealueita, kehittämiskohteita, tavoitteita, toimenpiteitä, resursseja sekä arviointimittareita, joilla toiminnan tuloksia seurataan. Sähköistä hyvinvointikertomusta täydentävät tarvittaessa eri toimialojen ja hallintokuntien hyvinvointiohjelmat ja -suunnitelmat.

Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa hyvinvointi on määritelty kansallisesti väestöryhmittäin eri ulottuvuuksien näkökulmasta (kuva 2). Ulottuvuuksien alle on määritelty kansallisesti valmiit perus- ja lisäindikaattorit, joita täydentämään työvälineen käyttäjät voivat lisätä omia indikaattoreita ja tietoja. Kuntakohtainen indikaattoritieto haetaan suurilta osin THL:n ylläpitämän Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetin tietokannasta (www.sotkanet.fi) REST-rajapintaa käyttämällä. Kunnat voivat lisätä järjestelmään omia kuntakohtaisia indikaattoreita ja indikaattoritietoja manuaalisesti.

Työvälineen käyttäjät voivat yhteisen tietopohjan avulla tehdä työvälineen kautta kansallista ja kuntavertailua sekä myös vertailua kuntien ja alueiden välillä. Tämän kansallisen yhteisen hyvinvointikäsitteen ja luotettavan kansallisen hyvinvointitiedon määrittelyn tuella voidaan kunnissa ja alueilla keskustella samojen käsitteiden kautta esim. lapsiperheiden asumisesta, nuorten opiskelusta ja ikäihmisten turvallisuudesta. Tämän on todettu helpottavan kunnissa kuntalaisten hyvinvointiin liittyvien asioiden konkreettista käsittelyä osana päätöksentekoa.

Kuva 2. Sähköisen hyvinvointikertomuksen hyvinvoinnin ja hyvinvointitiedon käsitteen määrittely

3.1 Sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttö

Sähköistä hyvinvointikertomusta on helppo käyttää. Työväline löytyy internetistä osoitteesta www.hyvinvointikertomus.fi. Työvälineeseen voi tutustua ilman tunnistautumista, jolloin pääsee näkemään myös kuntien valtuustojen hyväksymiä valmiita hyvinvointikertomuksia sivuston *valmiit asiakirjat* välilehdeä. Varsinaista käyttöä ja muokkaamista varten täytyy hakea kunta- tai joku muu toimijakohtainen pääkäyttäjätunnus. Pääkäyttäjä voi sitten jakaa sivukäyttäjätunnuksia tahollaan. Pääkäyttäjätunnuksen voi tilata Kuntaliitosta osoitteesta hannu.niemi@kuntaliitto.fi.

Sähköinen hyvinvointikertomus -työväline jakautuu kahteen osaan eli laajaan valtuustokausittaisen kertomuksen valmisteluun ja vuosittaiseen raportointiin, hyvinvointikertomukseen. Laaja kertomus valmistellaan koko valtuustokauden kestäväan kuntalaisten hyvinvoinnin raportointiin, arviointiin ja suunnitteluun. Se tuo pitkän aikavälin näkökulman, joka luo pohjan vuosittaiselle raportoinnille ja hyvinvoinnin edistämisen suunnittelulle. Vuosittainen hyvinvointikertomus keskittyy vuosittaiseen kuntalaisten hyvinvoinnin eteen tehtävien toimenpiteiden raportointiin, arviointiin ja suunnitteluun tuoden lyhyen aikavälin näkökulman. Se tukee valtuustokausittaisen suunnittelun tavoitteita tarkentaen sen vuosittaisen suunnittelun tasolle muun muassa osana talouden ja toiminnan käyttösuunnittelua.

Sähköinen hyvinvointikertomus -työväline toimii osana kunnan toiminnan ja talouden vuosikelloa. Työvälineen käytön tueksi on kehitetty esimerkinomaiset valmistelun vuosikellot ja käyttöohjeet, jotka löytyvät työvälineen pääsivulta ja välilehdeä *ohjeita*. Työvälineen tunnisteisella puolella muokkausvalikossa on lisäksi valmistelua ohjaavia tarkentavia lisäohjeita ns. ”infotäppiä”, jotka helpottavat työvälineen konkreettista käyttöä.

Valmis valtuuston hyväksymä hyvinvointikertomus on käytännössä tiivis asiakirja, joka on valmisteltu kunnan eri hallinnonalojen asiantuntijoiden yhteistyönä. Valmistelusta vastaa usein kunnan johtoryhmä tai erikseen nimetty poikkitoiminnallinen hyvinvointiryhmä yhteistyössä kunnassa toimivien sidosryhmien mm. järjestöjen kanssa. Hyvinvointikertomuksen valmistelijoiden tehtävänä on kirjata määriteltyjä tavoitteita ja toimenpiteitä ja niiden toteutumista sekä analysoida ja tulkita indikaattoreista saatavaa tietoa ja tehdä päättäjille esityksiä kehittämiskohteista, resursoinnista sekä seurannasta ja arvioinnista.

Hyvinvointikertomusprosessi tarjoaa mahdollisuuden tehdä hyvinvointitiedolla johtamisesta kuntajohtamisen ydintä. Se on jatkuva prosessi, joka muodostuu tiedonkeruun, arvioinnin, johtopäätösten tekemisen, suunnittelun ja toimeenpanon muodostamasta kehästä. Hyvinvointikertomuksen valmistelu on myös oppimisprosessi (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009).

Sähköistä hyvinvointikertomusta kehittää ja ylläpitää Suomen Kuntaliitto. Pääkäyttäjätunnuksia on tilattu noin 350 kappaletta, joista 260 on kuntatunnusta.

4 Turvallisuustyö ja -suunnitelma osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta

Turvallisuus ja hyvinvointi liittyvät hyvin tiiviisti toisiinsa. Molemmat käsitteet pitävät sisällään yhteiskunnan häiriöttömän tilan, jota puolestaan varautuminen ja jatkuvuudenhallinta edistävät. Lasten, nuorten ja ikääntyneiden hyvinvointia edistävät toimet edistävät myös heidän turvallisuuttaan. Tämä niin sanottu hyvinvointiturvallisuus on myös rikoksia, häiriöitä ja onnettomuuksia ennalta ehkäisevää työtä. Sähköisen hyvinvointikertomuksen tietopohja lisää kunnan mahdollisuuksia ennakoida ja vaikuttaa hyvinvointiongelmiin ennen niiden kasaantumista ja muuttumista turvallisuusongelmiksi. Resurssien käyttö tehostuu ja kuntalaisten hyvinvointi ja turvallisuus lisääntyvät.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu ei ole lakisääteistä, mutta turvallisuussuunnitelmat kattavat lähes koko maan. Sisäministeriö on yhdessä muiden ministeriöiden kanssa vuodesta 2006 ohjannut turvallisuussuunnittelua valtakunnallisesti muun muassa kuvaamalla turvallisuussuunnitelmien sisältöä ja prosessia ja julkaisemalla oppaita. Lisäksi ministeriö on järjestänyt vuosittaisen valtakunnallisen turvallisuussuunnitteluseminaarin, jossa on esitetty paikallisen turvallisuussuunnittelun kannalta ajankohtaisia asioita ja uusia, hyviä käytäntöjä.

Turvallisuussuunnitelmien sisällöt, laatimistapa ja toimeenpano vaihtelevat kunnittain. Se, miten kuntalaisten turvallisuus ja turvallisuus osana kunnan toimintaa käsitetään kunnan johdossa, vaikuttaa siihen, miten tuloksellista turvallisuussuunnittelu on. Turvallisuussuunnittelu on jo joissakin kunnissa osa kunnan strategiaa ja toiminnan ja talouden suunnittelua. Erityisesti suurissa kaupungeissa turvallisuussuunnittelu on koettu entistä tärkeämmäksi. Tämä näkyy muun muassa siinä, että toimintaan on osoitettu henkilöstöä ja jopa perustettu erillisiä yksiköitä valmistelevaan ja koordinoimaan turvallisuustyötä ja siihen liittyvää yhteistyötä kunnan sisällä ja muiden toimijoiden kanssa.

On kuitenkin edelleen kuntia, joissa koetaan, että turvallisuuden tuottamisesta vastaavat ainoastaan turvallisuusviranomaiset. Näissä kunnissa turvallisuus nähdään usein pelkästään nopeana apuna rikos- ja onnettomuustilanteissa. Tämä haittaa kuntalaisten arjen turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen vahvistumista. Turvallisuussuunnitelman liittäminen osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta on mahdollisuus ja keino liittää turvallisuusasiat osaksi kunnan strategiaa, toiminnan ja talouden suunnittelua ja päätöksentekoa kunnissa. Tämä lisäisi myös mahdollisuuksia kunnan resurssien kohdentamiseksi turvallisuuden kannalta tärkeisiin kohteisiin yhdessä muiden toimijoiden resurssien kanssa. Niissä kunnissa, joissa kuntalaisten turvallisuus nähdään laajasti, sähköisen hyvinvointikertomuksen tietopohja lisää mahdollisuuksia tarkastella turvallisuustilannetta useammista näkökulmista niin teemojen kuin myös eri väestöryhmien kannalta.

Turvallisuussuunnitelman toimeenpanon kannalta on erittäin tärkeää, että siinä päätetyt asiat liitetään myös osaksi työhön osallistuvien muiden viranomaisten ja tahojen, kuten järjestöjen, tavoitteita ja toimintasuunnitelmia. Ilman tätä yhteyttä

turvallisuussuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet saattavat jäädä irrallisiksi aloitteiksi, joilla on vain vähän käytännön vaikutusta eikä niitä koeta ”omiksi asioiksi”.

Alueellisen pelastustoimen toimintaa ohjaa pitkälti kunnan kanssa määritelty palvelutasopäätös, joka on voimassa yleensä useamman vuoden. Ilman järjestelmällistä suunnittelua ja tunnuslukujen tuottamaa tietoa kunnalla on vain vähän mahdollisuuksia sisällyttää palvelutasopäätökseen tai pelastuslaitoksen vuosittaiseen suunnitelmaan toimenpiteitä, jotka edistävät kuntalaisten ja kunnan turvallisuutta laajemmin.

Poliisilaitosten toimintaa ohjaavat Poliisihallituksen kanssa tehtävät tulossopimukset. Poliisilaitosten alueiden suurennuttua on tärkeää, että kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä koskevat tavoitteet on sisällytetty näihin sopimuksiin. Pienempien poliisilaitosten aikana kunnan ja poliisin yhteistyön toimivuus perustui siihen, että eri toimijat tunsivat toisensa ja yhteydenpito oli mutkatonta. Kunta voi vaikuttaa yhteistyön keinoin poliisin tulostavoitteisiin, mutta tämä edellyttää, että kunta tuntee kuntalaisten ja kunnan turvallisuustilanteen riittävän hyvin.

Sisäministeriö on vahvistanut poliisin ennalta estävän toiminnan strategian vuosille 2014–2018 ja poliisihallinnossa ryhdytään toimeenpanemaan strategiaa. Toimeenpanon yhteydessä kirjataan ennalta estäviä toimenpiteitä tarvittavassa laajuudessa poliisilaitosten tulostavoitteiksi. Strategian toimeenpanossa on otettava huomioon, että turvallisuussuunnittelu on kiinteässä yhteydessä ennalta estävään toimintaan ja se on otettava osaksi poliisilaitosten käytännön tekemistä. Asia on erityisen tärkeä, koska poliisilaitosten koot ovat vuoden 2014 alusta suurentuneet ja poliisilaitosten toimialueeseen kuuluu Helsingin poliisilaitosta lukuun ottamatta useita kuntia.

5 Turvallisuuden tilaa ja kehitystä kuvaavat mittarit

Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa eri osa-alueiden tilannetta ja kehitystä tarkastellaan indikaattorien avulla. Yksittäinen indikaattori ei useinkaan kerro ilmiöstä tai tilanteesta riittävästi, mutta usean indikaattorin tarkastelu yhtäaikaaisesti antaa jo asiasta paremman kuvan. Indikaattoreita on olemassa runsaasti, ja haasteena onkin valita suuresta indikaattorien määrästä luotettavat ja saatavilla olevat indikaattorit, jotka antavat riittävästi tietoa käsiteltävästä ilmiöstä ja joiden tulkinta ei ole niin vaikeaa, että niiden luotettavuus kärsii. Kansallisesti kerättävien kuntatason indikaattorien lisäksi kuntien on kerättävä tietoa paikallisesti ja tehtävä omaehtoista seuranta kunnan turvallisuudesta kertovissa asioissa.

Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa tulee jatkossakin olla turvallisuutta kuvaavia indikaattoreita seuraavasti. Ensinnäkin turvallisuustyön kannalta keskeisiä indikaattoreita ovat tulevaa turvallisuustilannetta *ennakoivat* ja *ennalta ehkäisevää turvallisuustyötä edistävät* indikaattorit. Tällaisia ovat esimerkiksi alkoholinkulutus ja huostaan otettujen lasten määrä. Indikaattorit eivät itsessään välttämättä suoranaisesti

kerro turvallisuusongelmista, mutta niiden tiedetään olevan tiiviissä yhteydessä erilaisiin arjen turvallisuusongelmiin, kuten esimerkiksi väkivaltaan.

Tärkeitä ovat myös jo *toteutuneita turvallisuusongelmia* kuvaavat indikaattorit. Näitä indikaattoreita ovat esimerkiksi poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä sekä onnettomuuksien ja tapaturmien määrä.

Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa tulee jatkossakin olla myös *turvallisuuden tunnetta* kuvaava indikaattoreita. Turvallisuus voidaan jakaa objektiiviseen ja subjektiiviseen turvallisuuteen. Rikosten ja onnettomuuksien määrä kuvaa objektiivista turvallisuutta. Subjektiivisella turvallisuudella tarkoitetaan turvallisuuden tunnetta, joka on yksilöllinen eikä se ole suorassa yhteydessä objektiivisen turvallisuuden tasoon. Esimerkkinä voidaan mainita ikääntyneiden kokema turvallisuuden tunne. Ikääntyneet kokevat olonsa nuorempia ikäryhmiä turvattommaksi siitä huolimatta, että he ovat varsin harvoin rikosten kohteena. Tietoa turvallisuuden tunteesta kerätään usein kyselyillä, joissa ihmisiltä kysytään esimerkiksi, ovatko he kokeneet olonsa turvalliseksi liikkeussaan omalla asuinalueellaan tai kaupungin keskustassa iltaisin.

Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa tulisi olla valtakunnallisesti käytössä olevia turvallisuusindikaattoreita, joita käyttämällä kunta voi verrata omaa tilannettaan muihin kuntiin ja joiden avulla voidaan muodostaa käsitys kaikkien kuntien tilanteesta valtakunnallisesti tai alueellisesti. Valtakunnallisesti käytössä olevine indikaattorien tulisi olla saatavilla automaattisesti suoralla järjestelmäyhteydellä.

Valtakunnallisten indikaattorien lisäksi on paikallista ja alueellista tilannetta kuvaavia yksittäisiä tutkimuksia ja kyselyjä. Vaikka näitä ei ole kaikilla kunnilla käytettävissä, olisi kuitenkin tärkeää hyödyntää niitä niissä kunnissa, joissa ne ovat saatavilla ja joissa niiden käyttö olisi hyödyksi kunnan turvallisuustyölle. Näitä indikaattoreita on seuraavassa esitelty ns. vinkkimittareina.

Työryhmä esittää, että sähköiseen hyvinvointikertomukseen tulisi liittää seuraavat indikaattorit. Indikaattorit on ryhmitelty edellä kuvattuihin ryhmiin. Ryhmittelyt eivät ole yksiselitteisiä ja yksi voi indikaattori samalla kuvata esimerkiksi jo toteutuneita turvallisuusongelmia sekä ennakoida tulevia turvallisuusongelmia.

5.1 Valtakunnalliset mittarit

5.1.1 Toteutuneet turvallisuusongelmat

- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta
 - Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä antaa kuvan siitä, miten paljon väkivaltaa kunnassa on. Vaikka piilorikollisuuden osuus kaikesta väkivaltarikollisuudesta on suuri (n. 80–85 %), on useimmissa kunnissa niin paljon poliisin tietoonkin tullutta väkivaltaa, että luvut ovat vertailukelpoisia ajallisesti kunnan sisällä ja vastaavasti vertailtaessa

muihin kuntiin. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: Tilastokeskus: oikeus ja rikostilastot

- Törkeiden pahoinpitelyrikosten määrä väkilukuun suhteutettuna
 - Törkeiden pahoinpitelyjen osalta piilorikollisuuden määrä on pienempi kuin perusmuotoisten ja lievien. Vertailemalla perusmuotoisten pahoinpitelyrikosten lisäksi myös törkeitä pahoinpitelyrikoksia saadaan luotettavampi kuva kokonaisväkivaltarikollisuuden kehityksessä kunnassa. Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä
- Lähisuhdeväkivalta väkilukuun suhteutettuna
 - Suuri osa väkivallasta tapahtuu edelleen yksityisillä paikoilla, tekijä kuuluu uhrin lähipiiriin ja väkivalta on usein toistuvaa. Lähisuhdeväkivallalla on muuta väkivaltarikollisuutta merkittävämpi vaikutus ihmisten turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä
- Katuturvallisuusindeksi
 - Katuturvallisuusindeksi kuvaa yleisten paikkojen turvallisuutta ja se on ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä liikennejuopumusten painotetun lukumäärän suhde väestön määrään. Mitä suurempi indeksin arvo on, sitä vähemmän näitä rikoksia alueella esiintyy. Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä
- Häiriökäyttäytyminen julkisilla paikoilla väkilukuun suhteutettuna (poliisin tehtäväkoodit 34 ja 35)
 - Häiriökäyttäytymiseen ja juopuneisiin henkilöihin liittyvien poliisitehtävien määrä antaa kuvan siitä, miten paljon paikkakunnalla tapahtuu ihmisten turvallisuuden tunteeseen vaikuttavaa häiriökäyttäytymistä julkisilla paikoilla. Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä
- Liikenneonnettomuuksissa loukkaantuneet
 - Liikenneonnettomuudet ovat yleisimpiä ihmisten arjen turvallisuutta uhkaavia tapahtumia. Heikko liikenneturvallisuus aiheuttaa turvattomuuden tunnetta ja hoitoa vaativia vammoja, joista voi syntyä suuria kustannuksia (hoito, työkyvyttömyys, rikosprosessi jne.) Lähde: Tilastokeskus
- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitokaudet / 10 000 asukasta
 - Vuosittain Suomessa tapahtuu noin miljoona tapaturmaa. Suurin osa tapaturmista on koti- ja vapaa-ajan tapaturmia ja niiden seurauksena kuolee vuosittain n. 2500 ihmistä. Tapaturmien hoitokustannukset ovat korkeat. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: THL

- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot / 10 000 asukasta
 - Kaatumiset ja putoamiset ovat yleisiä tapaturmia kaiken ikäisillä, mutta erityisen paljon niitä tapahtuu ikääntyneille. Ne voivat johtaa pysyvään toimintakyvyn alenemiseen. Saatavilla SOTKANetissä. Lähde: THL

5.1.2 Turvallisuusongelmia ennakoivat indikaattorit

- Alkoholijuomien kokonaiskulutus asukasti kohti 100 %:n alkoholina
 - Alkoholilla on merkittävin yksittäinen tekijä, joka suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttaa ihmisten arjen turvallisuuteen. Alkoholilla liittyy joka kolmanteen tapaturmaan ja onnettomuuteen. Henkirikoksissa lähes 80 %:ssa tapauksista joko tekijä tai uhri on päihtynyt. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: THL: Alkoholijuomien kulutus -tilasto
- Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1000 asukasta
 - Neljännes kuolemaan johtaneista liikenneonnettomuuksista liittyy rattijuopumukseen, vaikka vain joka 800. autoilija on rattijuoppo. Todettujen rattijuopumustapausten määrään vaikuttaa poliisin valvonta, joten tuloksia täytyy tarkastella suhteessa siihen. Saatavissa SOTKANetistä. Lähde: Tilastokeskus: oikeus ja rikostilastot
- Huostassa olleet 0–17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, % vastaavanikäisestä väestöstä
 - Tutkimusten mukaan lastensuojelusta ennustaa muita ikäryhmän lapsia korkeampaa todennäköisyyttä syrjäytyä, tehdä rikoksia tai joutua itse rikoksen uhriksi. Lapsen huostaanotto on kuitenkin turvaamistoimenpide, jolla lapsi saadaan pois ympäristöstä, joka on arvioitu vahingolliseksi hänen kehitykselleen. Huostaanottojen lukumäärään vaikuttaa matalan kynnyksen palvelujen ja muiden varhaisen tuen palvelujen saatavuus sekä kunnassa toimintaan varatut resurssit. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: THL: Lastensuojelurekisteri
- Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä
 - Turvallisuusongelmat kasautuvat usein heikossa sosioekonomisessa asemassa oleviin perheisiin. Toimeentulotukea saavien lapsiperheiden määrä kuvaa osittain tämän väestöryhmän kokoa kunnassa. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: THL: Toimeentulorekisteri
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä
 - Oppivelvollisuuden jälkeen koulun keskeyttäneiden lasten ja nuorten todennäköisyys syyllistyä väkivaltarikokseen tai joutua itse sellaisen kohteeksi on monikymmenkertainen verrattuna vähintään toisen asteen

opinnot suorittaneeseen ikätoveriin. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: Tilastokeskus: Tutkintorekisteri

- Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta
 - Suhteessa ikäryhmien kokoon nuoret ja nuoret aikuiset tekevät eniten rikoksia. Nuorena liikutaan paljon ja vietetään aikaa perheen ulkopuolella. Tästä syystä on tärkeää, että nuorilla on järkevää tekemistä, jonka kautta he kiinnittyvät yhteiskuntaan ja voivat siirtyä nuoruudesta aikuiseen elämään. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: TEM: Työnvälitystilasto
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
 - Pitkäaikaistyöttömyys altistaa syrjäytymiselle, päihteiden käytölle ja näihin liittyviin turvallisuusongelmiin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan lasten ja nuoren syrjäytymisen suurimpia riskitekijöitä ovat vanhempien pitkäaikainen toimeentulotukiasiakkuus ja mielenterveysongelmat. Pitkäaikaistyöttömyyden seurauksena toimeentulo vaikeutuu. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: TEM: Työnvälitystilasto
- Yksinasuvat yli 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä asuntoväestöstä
 - Yksinäisyys ja vähäiset sosiaaliset suhteet lisäävät ikääntyvien kokemaa turvattomuutta ja myös turvallisuusongelmia. Yksinäinen, ilman turvaverkkoa asuva ikääntynyt voi olla helppo uhri niin kaikkinaiselle kaltoinkohtelulle kuin myös rikoksille ja tapaturmille. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: Tilastokeskus: asuntokunnat ja asuinolot

5.2 Vinkkimittarit

5.2.1 Toteutuneet turvallisuusongelmat

- Niiden rikosten määrä, joiden motiiviksi epäillään rasismia
 - Maahanmuuttajaväestön turvallisuusongelmat ja turvallisuuden tunne voivat olla varsin erilaisia verrattuna muuhun väestöön. Koko väestölle suunnatut kyselyt turvallisuuden tunteesta tavoittavat harvoin maahanmuuttajia siten, että niistä saataisiin tietoa tämän väestöryhmän kokemasta turvallisuuden tunteesta. Rasistisella motiivilla tehty rikokset antavat kuvan siitä, miten usein ja paljon rasistisen rikoksen kohteeksi joutuminen vaikuttaa maahanmuuttajien ja muiden vähemmistöryhmien turvallisuuteen. Piilorikollisuuden määrä kuitenkin on suuri. Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä
- Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1000 asukasta

- Huumausainerikollisuus on laajalti piilorikollisuutta. Tämä tarkoittaa, että poliisin valvonnan määrä vaikuttaa siihen, miten huumausainerikollisuus tilastoituu kuntakohtaisesti. Valvonnan määrään vaikuttavat poliisin käytössä olevat resurssit. Jos poliisin valvontapanos on useamman vuoden ajan samalla tasolla, ilmi tulleen rikollisuuden määrän vaihteluista voi todeta muutoksia huumausainerikollisuuden kokonaismäärässä alueella. Saatavissa SOTKANetissä. Lähde: Tilastokeskus: oikeus ja rikostilastot
- Väkivallan uhreiksi joutuneiden lasten määrä
 - Yhteiskunnan velvollisuus suojella lapsia on erityisen suuri. Yleisimmin lapseen kohdistaa väkivaltaa hänelle tuttu ihminen, ja lapsen mahdollisuudet hakea itse apua ovat vähäiset. Lapsena kohdattu väkivalta lisää riskiä siihen, että aikuisena joko tekee itse väkivaltaa tai joutuu väkivallan uhriksi. Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä
- Vammojen ja myrkytysten takia sairaaloissa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta
 - Tunnusluku ilmaisee vuoden aikana vammojen tai myrkytysten seurauksena sairaalahoidossa olleiden potilaiden osuuden kymmentä tuhatta asukasta kohti. Sairaalahoito sisältää sekä julkisen sektorin (kunnat, kuntayhtymä ja valtio) että yksityisen sektorin järjestämän sairaalahoidon. Saatavissa: SOTKANetissä. Lähde: THL
- Nuorten tekemät itsemurhat
 - Itsemurha on yleisin nuorten miesten kuolinsyy. Hoitamattomat mielenterveyden häiriöt, etenkin masennus, altistavat itsemurhalle. Nuoren itsemurha vaikuttaa yhteisöön laajasti. Lähde: Tilastokeskus (kunnan erikseen pyytäessä)

5.2.2 Turvallisuuden tunne

- Turvallisuuskysely
 - Oikeusministeriön yhteydessä toimiva Rikoksentorjuntaneuvosto on laatinut ja julkaissut turvallisuuskyselyn, jota kunnat voivat veloituksetta käyttää alueensa asukkaiden turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen mittaamiseen. Kunta, joka toteuttaa turvallisuuskyselyä säännöllisesti, voi sähköisen hyvinvointikertomuksen turvallisuusosioon tuoda kyselystä tarpeelliseksi katsomiaan mittareita. Lähde: kunnan toteuttama turvallisuuskysely (lisäksi jatkossa suurissa kaupungeissa "Niiden osuus, jotka ovat tyytyväisiä asuinalueensa turvallisuuteen, lähde: THL: Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus)

- Vahingonteot yleisellä paikalla
 - Tutkimusten mukaan yleisillä paikoilla tehdyt ja näkyvät omaisuusvahingot lisäävät rikollisuutta ja vähentävät ihmisten turvallisuuden tunnetta³. Vahingontekojen ilmoitus- ja tutkintakynnys vaihtelee paikkakunnittain, joten kunta voi yhdessä paikallispoliisin kanssa arvioida, onko tämä tunnusluku, jonka seuraamisesta saa heidän paikkakunnallaan tosiasiallista tietoa siitä, miten paljon omaisuutta vahingoitetaan. Lähde: poliisin tulostietojärjestelmä
- Pelastustoimen toimintavalmiusajan toteutuminen, % -osuus tehtävistä
 - Pelastuslaitoksille on asetettu toimintavalmiusajat erilaisille pelastustehtäville ja näiden toteutumista seurataan. Toteutumisprosentti kertoo siitä, miten hyvin pelastuspalvelut ovat kunnan asukkaiden saatavilla, kun he niitä tarvitsevat. Lähde: Alueellinen pelastuslaitos

5.2.3 Ennaltaehkäisevän turvallisuustyön mittaaminen

- Jatkuvuudenhallinnan kypsyystaso
 - Kunnat arvioivat HUOVI-portaalin jatkuvuudenhallinnan arviointityökalun avulla omaa jatkuvuudenhallintansa tasoa ja asettavat jatkuvuudenhallinnalleen tavoitetason. Vastaamalla kypsyyskysymyksiin kunta saa tietoa omasta jatkuvuudenhallinnan tilastaan; valmiudestaan turvata kuntalaisille keskeiset palvelunsa, toiminnan häiriöherkkyydestä ja toimintaansa vaikuttavista riippuvuuksista. Palveluiden turvaamisen kypsyystaso vaikuttaa häiriötilanteessa suoraan kuntalaisten hyvinvointiin. Vastausten perusteella organisaatiot saavat räätälöityjä vinkkejä kehittämiseen ja kuvan sijoittautumisestaan suhteessa verrokkiryhmän yleiseen jatkuvuudenhallinnan tasoon. Lähde: Huoltovarmuuskeskus

Sisäministeriön pelastusosasto on aloittanut pelastustoimen uuden strategiatyön yhteydessä myös mittarityön. Strategiatyön tuloksena saadaan uudet mittarit, jotka voidaan lisätä hyvinvointikertomukseen.

³ Broken windows –teoria vuodelta 1982 esittää, että keskustoissa ja asuinalueilla ilmenevät häiriöt, kuten roskaaminen, töhrintä ja vandalismi lisäävät rikollisuutta ja epäsosiaalista käyttäytymistä.

6 Turvallisuussuunnitelma sähköisessä hyvinvointikertomuksessa – malleja turvallisuussuunnittelulle

Turvallisuussuunnitelma perustuu analyysiin paikallisesta turvallisuustilanteesta. Analyysi tehdään kooten yhteen eri viranomaisten, järjestöjen ja muiden toimijoiden tietoa turvallisuustilanteesta ja siihen vaikuttavista seikoista.

Turvallisuustilanneanalyysin perusteella tulisi listata muutama keskeinen kehittämisalue, joihin vaikuttaminen vaatii usean eri toimijan yhteistä suunnittelua ja työtä. Tämän jälkeen päätetään tavoitteista ja toimenpiteistä. Toimenpiteiden vastuutahot nimetään ja päätetään aikataulusta. Turvallisuussuunnitelman hyväksyy valtuusto tai muu päättävä elin. Lisäksi jokainen työhön osallistuva viranomainen tai järjestön edustaja huolehtii siitä, että turvallisuussuunnitelmassa päätetyt asiat liitetään myös hänen edustamansa organisaation toiminnallisiin suunnitelmiin.

Turvallisuussuunnittelua on tehty kunnissa eri tavalla ja turvallisuussuunnitelmat ovat hyvin erilaisia. Riippumatta siitä, millainen turvallisuussuunnitelma on, on tärkeää, että se näkyy myös sähköisessä hyvinvointikertomuksessa joko tiivistelmänä tai koko laajuudessaan.

Jos turvallisuussuunnitelma ei ole laaja, se voi sisältyä kokonaisuudessaan sähköiseen hyvinvointikertomukseen. Tämä on tarkoituksenmukaista varsinkin pienemmissä kunnissa, joissa ei ole syytä laatia monta eri ohjausasiakirjaa. Näin toimimalla turvallisuutta parantavat toimet niveltyvät hyvinvointia parantaviin toimiin ja päinvastoin. Turvallisuutta ja hyvinvointia parantavista toimenpiteistä syntyy kokonaisuus, jolla vaikutetaan sekä turvallisuusongelmien ennalta ehkäisyyn että turvallisuusongelmien vähentämiseen. Liitteessä 1 kuvattu, miten turvallisuussuunnitelman kärkitoimenpiteet voidaan liittää sähköiseen hyvinvointikertomukseen yleisesti seurattaviksi kärkitoimenpiteiksi.

Niissä kunnissa, joissa turvallisuussuunnitelma on laajempi tai joissa se on muutoin tarpeen, voidaan laatia erillinen turvallisuussuunnitelma. Tämä menettely on todennäköisesti tarpeen suuremmissa kaupungeissa, joissa on enemmän turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä, turvallisuussuunnittelu on monimuotoisempaa ja siihen osallistuu laaja joukko toimijoita, joista osalla ei ole lainkaan tai ainoastaan heikko yhteys kunnan hyvinvointityöhön. Olisi tärkeää, että laajemman turvallisuussuunnitelman tiivistelmä liitettäisiin sähköiseen hyvinvointikertomukseen. Näin varmistetaan, että sen keskeisiä toimenpiteitä seurataan osana kunnan toimintaa.

Kunnan koosta riippumatta on tärkeää, että turvallisuussuunnitelma ei ole liian laaja eikä siinä ole liian paljon tavoitteita ja toimenpiteitä. Kokemus on osoittanut, että kaikkea ei kannata yrittää tehdä samaan aikaan. Laajasta suunnitelmasta on vaikea hahmottaa turvallisuustilannetta, siihen vaikuttavia tärkeimpiä tekijöitä ja tulevan kehityksen kannalta keskeisimpiä toimenpiteitä. Laajan suunnitelman toimeenpano osoittautuu usein käytännössä mahdottomaksi. Kun tuloksia ei tule, hiipuu myös työhön osallistuvien motivaatio tehdä turvallisuusyhteistyötä.

Laajaa turvallisuussuunnitelmaa tarkoituksenmukaisempaa on "askel askeleelta" lähestymistapa, jossa suunnitelmaa tarkistetaan säännöllisin väliajoin. Työn kohteeksi voidaan ottaa uusia toimenpiteitä sitä mukaan, kun toimenpiteitä valmistuu. Turvallisuussuunnitelman tulisi kuitenkin olla niin yksityiskohtainen, että se antaa riittävästi tietoa työhön osallistuville. Turvallisuustyöhön osallistuu useita eri viranomaisia ja järjestöjen edustajia. Eri toimijoilla on omaa ammattisanastoa ja tulkinta erilaisille ilmiöille. Liian yleisellä tasolla oleva suunnitelma voi johtaa siihen, että työhön osallistuvat eri organisaatioiden edustajat tulkitsevat sen sisältöä eri tavoin.

Turvallisuussuunnitelmassa tulisi olla toimenpiteitä, joilla puututaan ajankohtaisiin turvallisuusongelmiin. Lisäksi siinä tulisi olla toimenpiteitä, jotka pidemmällä aikavälillä lisäävät turvallisuutta ja ihmisten turvallisuuden tunnetta. Turvallisuussuunnitelmalla voidaan myös aktivoida kansalaisia luomaan väyliä, joilla he voivat itse parantaa omaa ja läheistensä turvallisuutta. Tämä on käytännön työtä paremman turvallisuuskulttuurin eteen.

7 Yhteenveto – työryhmän esitykset ja suositukset

Työryhmän esitykset:

1. Turvallisuussuunnittelun ja -yhteistyön merkitys kasvaa hallinnollisten alueiden suurentuessa ja perinteisten, henkilöiden väliseen tuttuuteen ja suhteisiin perustuvien yhteistyömuotojen hajotessa. **Turvallisuussuunnittelua tulee kehittää niin, että se tuottaa konkreettisia tuloksia, joilla kuntalaisten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta parannetaan. Turvallisuustyössä tulee ottaa huomioon muilla osa-alueilla tehtävä työ.** Hyvinvointi liittyy kiinteästi turvallisuuteen, ja hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävä työ on usein myös turvallisuusongelmia ennalta ehkäisevää työtä.
2. Työryhmä pitää tärkeänä huolehtia siitä, että **turvallisuusyhteistyössä ja -suunnittelussa tehdyt esitykset ja päätökset liitetään osaksi työhön osallistuvien tahojen päätöksentekoa, strategiaa sekä toiminnan ja talouden suunnittelua.** Kunnissa tämä voidaan toteuttaa liittämällä turvallisuussuunnittelu osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta.
3. Työryhmä esittää, että **sähköiseen hyvinvointikertomukseen liitetään turvallisuutta käsittelevä teemakokonaisuus mukaan lukien tunnusluvut ja mittarit.** On tärkeää, että turvallisuus on oma kokonaisuutensa siitä huolimatta, että myös muissa sähköisen hyvinvointikertomuksen teemakokonaisuuksissa käsitellään turvallisuuden kannalta tärkeitä seikkoja. Vain näin ne toimijat, jotka

kokevat olevansa ensisijaisesti turvallisuustoimijoita, ottavat sähköisen hyvinvointikertomuksen yhteiseksi työalustaksi.

4. Työryhmä esittää, että **kunta päättää siitä, liittääkö se sähköiseen hyvinvointikertomukseen turvallisuussuunnitelman kokonaisuudessaan vai sen tiivistelmän.** Työryhmä pitää kuitenkin tärkeänä, että turvallisuussuunnitelma näkyy jossain muodossa sähköisessä hyvinvointikertomuksessa. Näin kunnan eri toimialat ovat siitä tietoisia ja turvallisuussuunnitelmassa olevat asiat otetaan huomioon kunnan strategiassa ja toiminnan ja talouden suunnittelussa.
5. Työryhmä esittää, että **rakennetaan toimintamalli, jossa poliisin tulostietojärjestelmästä siirtyvät sovitut valtakunnalliset mittarit automaattisesti hyvinvointikertomuksen käyttöön.** Työryhmä korostaa, että tämä tulisi toteuttaa nopealla aikataululla, jotta poliisin tunnusluvut olisivat turvallisuustyötä tekevien käytössä mahdollisimman pian.
6. Työryhmä pitää huolestuttavana sitä, että **turvallisuuden tunnetta kuvaavia tunnuslukuja ja mittareita** on vain hyvin vähän käytössä. Työryhmä esittää, että **näitä kehitetään jatkossa.**
7. Työryhmä esittää, että **Suomen Kuntaliitto huolehtii siitä, että kunnat tietävät sähköisen hyvinvointikertomuksen ja turvallisuussuunnittelun välisestä yhteydestä** ja sen merkityksestä kuntalaisten turvallisuutta parantavassa työssä.
8. Työryhmä esittää, että **poliisi ja pelastustoimi huolehtivat siitä, että näiden organisaatioiden henkilöstö saa tarvittavaa tietoa sähköisen hyvinvointikertomuksen ja turvallisuussuunnittelun välisestä yhteydestä.** Työryhmä esittää, että **poliisi ja pelastustoimi huolehtivat tarvittavista ohjeista ja määräyksistä sekä hyvien käytäntöjen levittämisestä omalla toimialallaan** sen edistämiseksi, että poliisi ja pelastustoimi osallistuvat aktiivisesti turvallisuussuunnitteluun.

Liite 1: Kuvaus turvallisuustoimenpiteiden toteuttamisprosessista hyödynnettäessä sähköistä hyvinvointikertomusta

Sähköisen hyvinvointi kertomuksen indikaattorit	Pienten lasten huostaanotot ovat lisääntyneet	Kouluterveyskyselyn mukaan koululaisten turvallisuuden tunne on laskenut	Ikäihmisille tapahtuneiden liikenteeseen liittyvien tapaturmien määrä on kasvanut
Arvio syyksi	Kunnassa on raskaana olevia äitejä, jotka eivät kykene lopettamaan päihteiden käyttöön raskauden aikana. Äidin päihteiden käytön jatkuessa lapsi joudutaan sijoittamaan avohuollon tukitoimena tai ottamaan huostaan. Äiti ohjataan hoitoon.	Oppilaisiin ja henkilökuntaan kohdistuneet kiusaamis- ja väkivaltatilanteet ovat lisääntyneet. Henkilökunta ei osaa puuttua tapahtumiin, koska ei ole yhteisiä toimintamalleja ongelmatilanteiden varalle.	Ikäihmisten määrän kasvusta ja aktiivisesta liikkumisesta johtuen tälle ikäryhmälle tapahtuu yhä enemmän liikkumiseen liittyviä tapaturmia.
Kunnan laaja-alaisen hyvinvointi- ja turvallisuustyöryhmän esitys toimenpiteiksi	AUTETAAN PÄIHDEÄITEJÄ JA -PERHEITÄ Otetaan Raskaus, vanhemmuus ja päihteet -toimintamalli käyttöön. Mahdollistetaan vanhemman päihdeongelman hoito ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen samanaikaisesti. Toteutetaan yhteistyössä: Kunnan sosiaalitoimen johto, Lapin ensi- ja turva-koti ry:n Pidä kiinni ® – hoitojärjestelmä, sairaan-hoitopiiri.	KOULUISSA ON YHTEISET TURVALLISUUSKÄYTÄNNÖT Otetaan koulujen turvallisuustyön koordinoinnin ja tehostamisen välineenä käyttöön turvallisuuden vuosikello. Toteutetaan yhteistyössä: Kunnan koulutoimen johto, koulujen rehtorit, kunnan sosiaalitoimi, poliisi, pelastuslaitos.	LISÄTÄÄN IKÄIHMISTEN LIIKENNEVALISTUSTA Otetaan ikäihminen liikenteessä - koulutusohjelman mukainen vertaiskouluttajajärjestelmä käyttöön. Toteutetaan yhteistyössä: Kunnan liikenneturvallisuustyöryhmä, kunnan vanhusneuvosto, liikenneturva.
Sopimussellisuus ja resursointi	KUNTA SOPII YHTEISTYÖKUMPPANEITTEN KANSSA TOIMENPITEIDEN TOTEUTTAMISESTA, RESURSOINNISTA, KUSTANNUKSISTA, JÄRJESTÖILLE ANNATTAVASTA TUESTA, JNE.		
PÄÄTÖKSENTEKO	KUNNAN TURVALLISUUSUUNNITELMAN KÄRKITOIMENPITEET NOSTETAAN KUNNAN SÄHKÖISEN HYVINVOINTIKERTOMUKSEN YLEISESTI SEURATTAVIKSI TOIMENPITEIKSI. KUNNANHALLITUS /-VALTUUSTO VAHVISTAA KUNNAN SÄHKÖISEN HYVINVOINTI-KERTOMUKSEN.		
Seuranta	Kunnan virkamies- ja luottamus miesjohto sekä vastuu- ja yhteistyötahot voivat seurata toimenpiteen etenemistä sekä indikaattoritilannetta kunnan sähköisestä hyvinvointikertomuksesta.		
Vaikutus	Huostaan otettujen pienten lasten määrä laskee. Ennen synnytystä ensikotihoitoon ohjatut äidit ovat 3 kk:n maksuttoman raskaudenaikaisen hoidon piirissä. Ehkäistään äidin raskauden aikaisen päihteiden käytön ja varhaisen kiintymyssuhteen puutteen vaikutuksia lapseen. Vaikutetaan ehkäisevästi ylisukupolviseen syrjäytymiseen. Kustannukset pienenevät. Yhteistyön myötä kunta saa lisäresurssia ja -osaamista.	Koulujen työrauha paranee, koulukiusaaminen vähenee, henkilökunnan työviihtyvyys paranee. Kustannukset pienenevät. Yhteistyön myötä kunta saa lisäresurssia ja -osaamista.	Ikäihmisten tapaturmat vähenevät. Kustannukset pienenevät. Yhteistyön myötä kunta saa lisäresurssia ja -osaamista.